

Música de

GRALLES

al Vendrell

Les Gralles del Baix Penedès
(El Vendrell)

Tocats de Canya
(El Vendrell)

Clau de Mar
(Vilanova i la Geltrú)

Auditori Pau Casals

Cicle de Tardor

Dissabte 11 • Octubre 2008
10 vespre

Música de
GRALLES
al Vendrell

Concert dedicat als

**Romeas,
en el centenari de la seva creació.**

DELS TRIPS ALS ROMEAS

Enguany celebrem el centenari de l'aparició del renom Romeas en el món de la música popular; però també és ben conegut que l'embrió de la colla i l'origen del nom cal cercar-lo uns anys enrere, quan la colla de grallers Els Trips va actuar, el 2 de juny de 1901, al teatre Romea de Barcelona, en la representació del sàinet *En Pau de la Gralla*, de Ramon Ramon i Vidales. Els Trips configuren la primera etapa dels Romeas, que queda acotada temporalment entre 1901 i 1907. És una època en què l'anomenada dels Trip preval encara sobre la fama sobrevinguda arran de l'actuació al teatre Romea.

El 1901 formaven la colla: Francesc Martí Figuerola, *Trip*, cap de colla i 1a gralla; Salvador Salvó Roca, *Vador Ticó*, 2a gralla; i Antoni Claramunt Mañé, *Francàs* o *Ton Francàs*, tabal. També hi havia actuat de tabaler Joan Martí Papiol, *Trip fill*. De fet, el nom de Romeas no aflora públicament fins a l'estiu del 1908, essent indicatius de la successió dels Trips tant el canvi de nom de la formació documentat ja el 26 de juny de 1908 com la data de la mort del veterà cap de colla, en Francesc Martí Figuerola, *Trip*, el 28 de juliol de 1908.

A partir d'aquest moment s'inicia la segona etapa de la colla, compresa entre 1908 i 1915, en un nou període, en el qual la formació va explotant el renom adquirit. Un renom que segueix essent avalat per la successiva inclusió de grallers qualificats com Josep Castellví, *Pelegrí* o *Pelegrí de Bellvei*; Bonaventura Mallofré Cañis, *Camat* o *Ventura Camat*; o Isidre Mercadé Vidal, *Caterí*; que junt amb *Vador Ticó* i *Ton Francàs* fan d'enllaç amb els primers Romeas.

La tercera etapa de la colla és la dels Romeas clàssics, que va de 1916 a 1930, i comprèn el període d'activitat del tercet que féu més cèlebre el grup. La colla es va estabilitzar durant 14 anys, esdevenint la més reconeguda del seu temps. La seva fidelitat a la gralla seca i el manteniment d'un repertori tradicional els va obrir la porta a l'enre-

gistrament, cap als anys 30 del segle passat, de material per a l'edició de dos discs de pedra amb les tonades més conegudes del repertori d'una formació clàssica de grallers. Una fita prou important pel reconeixement de la gralla en aquella època. Els integrants dels Romeas en aquest període van ser Josep Bruna Mestre, *Caterina* o *Pep de les Cabanyes*, 1a gralla; Joan Vidal Mestres, *Joan de Vilanova*, cap de colla i 2a gralla; i Antoni Claramunt Mañé, *Francàs*, tabal.

La quarta època dels Romeas s'inicia l'any 1930 i finalitza el 1936, data en la qual trobem per escrit per darrera vegada el nom de la colla. L'any 1930 és un any de transició: la formació dels Romeas clàssics es manté en actiu fins a la Festa Major del Vendrell d'aquell any; a partir d'aquí hi ha un seguit de baixes que porten a la desaparició de gairebé tots els seus integrants històrics. Joan Vidal deixa la colla a l'agost per traslladar-se a viure a Vilanova i la Geltrú, i Josep Bruna es retira al setembre per haver patit un atac de feridura.

Antoni Claramunt actua per darrera vegada al mes d'octubre durant la Fira del Vendrell, data en què es va lesionar el peu i va morir al desembre d'aquell any. Totes aquestes successives baixes van ser substituïdes amb nous grallers: així, Joan Vidal és substituït per Sebastià Sendrós Fontanals, *Ros de Vilobí*, 2a gralla; i Josep Bruna serà substituït per Josep Mañé Torrents, *Gros de Llorenç*, cap de colla i 1a gralla. Aquests dos grallers van actuar encara amb el *Francàs* a l'octubre del 1930. Finalment, la temporada de 1931, Antoni Claramunt Vives, *Francàs fill*, va substituir el seu pare com a tabaler. La darrera formació coneguda serà la que es manté en actiu de 1932 a 1936, que va comptar amb l'entrada dels dos germans *Pelegrins*, el Francesc Castellví Romeu, *Cisco Pelegrí* com a 1a gralla, i Salvador Castellví Romeu al tabal, que junt amb el *Gros de Llorenç*, que era el cap de colla, van actuar fins al 1944.

Salvador Arroyo i Julivert

salutació

Amb la voluntat de mantenir el record dels grallers i els timbalers històrics, des de l'any 2006 i per tercer any consecutiu, el Patronat Municipal de l'Auditori Pau Casals organitza un concert de gralles dins del Cicle de Tardor.

Fa dos anys, es va dedicar als Macaris i l'any passat es va recordar el timbaler Joan Vidal, *Tof*. Enguany, el concert està dedicat als Romeas, amb motiu del centenari de la seva creació. En aquest programa trobareu un escrit de Salvador Arroyo que explica, a grans trets, la història d'aquest grup i ressenya les persones que en van formar part en diferents èpoques fins a l'any 1936, quan es troba escrit per darrera vegada el nom d'aquesta colla.

Per tant, de nou, es posa de relleu la tradició de la música de gralla del nostre municipi. Aprofito aquestes línies per encoratjar els actuals grallers a continuar la tasca i a mantenir viva la memòria dels grans grallers vendrellencs.

Així doncs, un any més, deixeu-vos emocionar pel so de la gralla i gaudiu de les peces escollides en aquest programa.

Benet Jané i Palau
Alcalde del Vendrell

presentació

L'any 2006, el Patronat Municipal Auditori Pau Casals va iniciar la programació anual d'un concert que, amb el nom genèric de **Música de gralles al Vendrell**, homenatgés grallers i grups de grallers del Vendrell amb motiu d'algun aniversari; recuperés i difongués peces musicals per a gralles que haguessin format part del repertori dels grallers i/o de grups de la vila, o haguessin estat compostes o arranjades per grallers vendrellencs; i estrenés peces compostes per autors i autores del Vendrell, per autors relacionats amb la vila, o per autors al quals es fes un encàrrec específic.

El concert de 2006 es va dedicar als Macaris: Joan Domingo, *Macari*; Albert Jané, *Carbassó*; i Jaume Esteve, *Casalta*; i també a Antoni Ollé i Jaume Vallès i, en record d'Antoni Mañé, *Ton de la Gralla*, que feia un any que ens havia deixat. En aquell concert es van estrenar peces de músics del Vendrell o relacionats amb la vila.

El concert de 2007 es va dedicar a Joan Vidal i Martí, *Tof*, en el centenari del seu naixement i el desè aniversari de la seva mort. A més, s'hi estrenà l'obra *Música amb canya doble*, de David Puertas, que s'havia encarregat per a l'ocasió, i es va col·laborar en l'edició d'una selecta d'obres seves, *Música amb canya*, editada per Clivis.

El concert de **Música de gralles al Vendrell** de 2008 està dedicat al grup de grallers Els Romeas del Vendrell, en el centenari de la seva creació, i inclou l'estrena de l'obra *Cor de foc*, composta per Jordi Fàbregas a partir de l'encàrrec que se li va fer. A més, s'hi presenta l'edició d'algunes peces seves que, amb el nom de *Quatre tocs amb canya*, han editat el Patronat Municipal Auditori Pau Casals i Clivis.

El Vendrell, octubre de 2008

PROGRAMA

primera part

Les Gralles del Baix Penedès

La Bolangera, popular, en versió dels Romeas (arr. Ço del Botafoc, 2008)

Voler-ho marinat, Jordi López, 2008

Sant Martí del Canigó, sardana, Pau Casals, Prada de Conflent, 1943 (adaptació i arranjaments, Jordi López, 2007)

Variació lliure de “The Halucinogenic Espontex Sinfonia” de Pascal Comelade, 2006 (arr. Jordi López, 2006)

Ofertori, Els Romeas (arr. Ço del Botafoc, 2008)

Grallers: Carles Bo, Carles Guasch, Jordi Inglès Bero, Joan Ramon Ivern, Jordi López, Pere Marcé, Rosa Maria Marcé, Miquel Rovira
Tabaler: Xavier Ollonarte

Tocats de Canya

Marxa dels raiers de la Noguera Pallaresa, Antoni Serra, 1995

Esvelta, polca, Ramon Roig, *Arengadetes*, finals s. XIX

Xavier “el Coixo”, marxa mora, Joan Iborra i La Xafigà, 1988 (arr. Xavier Richart)

Marxa de la bandera, Els Romeas (arr. Ço del Botafoc, 2008)

Grallers: Pere Esteban, Joan Figueras Jan Rata, Felip Nin i Jesús Trayner
Tabaler: Àngel Aunió

PROGRAMA

segona part

Clau de Mar

Pasoble núm. 5, Francesc Toldrà, 1900

La frescachona, dansa, Feliu Monné i Batallé, 1902

El trasnochador, del repertori dels Bastarons (1870-1915?)

La bicicleta, polca amb variacions, Feliu Monné i Batallé, 1901

Jo coneix una rosa, foxtrot, Josep Mercader i Ramon, Astor, s/d

El cavaller enamorat, sardana, Joan Manén, 1918 (versió coral, Àngel Colomer; arr. Clau de Mar)

El festeig, Marta Pujadas, 2008

Cor de foc, schottisch i corrandà, Jordi Fàbregas, 2008 (estrena)

Grallers: Josep Pascual, Carles Giralt i Marta Pujadas

Tabaler: Marc Piñol

Peça conjunta de tots els grups

Marxa dels camats o Llevant de taula, Bonaventura Mallofré i Cañís, *Camat* o *Ventura Camat*, 1870 (arr. Jaume Vidal, *Carboner*, 1946)

Comentari de les peces

Primera part

Les Gralles del Baix Penedès

La Bolangera

Popular

Són diverses les referències que hi ha sobre l'existència de *La bolangera* al Penedès (Bové, 1926; Pujol i Amades, 1936; Roig i Arnella, 1982; Crivillé, 1983; Alonso, et al., 1992, Sadurní, 2001, etc.), però en el nostre cas la que ens interessa és la que Joan Tomàs i Joan Amades va recollir dels Romeas, el 30 d'octubre de 1927 (Massot, 1998; microfilm de l'*Obra del Cançoner popular de Catalunya-OCPC*, C-106/45-46|31). De fet, la podem considerar com una versió pròpia de la colla, que té una tercera frase musical que podria pertànyer a alguna altra peça o ball popular.

La versió que interpreten Les Gralles del Baix Penedès és la dels Romeas i està arranjada pel Ço del Botafoc.

Voler-ho marinat

Jordi López, 2008

Bolero a sis veus, per a "formació simfònica de gralles" (2 gralls, 2 gralles seques, 1 gralla de 2 claus i 1 gralla baixa), força calmat i sentit, en el qual domina l'harmonia de les veus i els seus diàlegs i complements, plens de recursos arpeggiats.

Sant Martí del Canigó

Pau Casals, Prada de Conflent, 1943

Adaptació de Jordi López de la famosa “sardana de l'exili”, en la qual, després dels majestuosos curts, s'inicien els llargs de forma calmada, per anar agafant ritme tot omplint-se de variacions que desemboquen en una amalgama de sardana i de funky.

Variació lliure de “The Halucigenic Espontex Sinfonia”

Pascal Comelade, 2006

Respectant l'inici i el final de la peça original, en Jordi López n'ha fet una lectura, interpretació i variació personal, en la qual, a més d'introduir-hi el tabal, encadella les melodies originals amb aportacions personals complementàries.

Ofertori

Els Romeas (arr. Ço del Botafoc, 2008)

Aquest ofertori, Joan Tomàs i Joan Amades també el van recollir dels Romeas, el 30 d'octubre de 1927, tot i que no podem afirmar si és d'ells o bé una versió que ells feien d'algun que havien après. Alguns grallers vells del Vendrell com Antoni Mañé, *Ton de la Gralla*, el consideraven “l'Ofertori del Vendrell”, potser per diferenciar-lo del Toc d'ofertori l'*Astor*, del dels *Gonsers* de Sant Jaume dels Domenys, o del de Jaume Vidal, *Carboner*, que segons el *Ton de la Gralla*, i Les Gralles del Baix Penedès, el mateix *Carboner* els havia dit que havia sentit la melodia a un graller vell i que posteriorment l'arreglà i l'harmonitzà.

La versió que interpreten Les Gralles del Baix Penedès està arranjada pel Ço del Botafoc.

Tocats de Canya

Marxa dels raiers de la Noguera Pallaresa

Antoni Serra, 1995

Peça per a tres gralles i un o dos tabalers, guanyadora del IV Premi Pallars de Música d'Arrel Tradicional.

Esvelta

Ramon Roig, *Arengadetes*, finals s. XIX

Polca que pertany al repertori de la colla de grallers Els Bastarons de Vila-rodona (finals s. XIX, segona dècada s. XX).

Xavier “el Coixo”

Joan Iborra i La Xafigà, 1988

D'aquesta marxa mora per a dolçaines, no és del tot clara ni la seva autoria ni la dels seus arranjaments. Hi ha qui diu que la va compondre Joan Iborra, dedicant-la a Javier González “Xavier el Coixo”, membre de la filà Tariks, de Muro, i que la va cedir a la colla de dolçaines i percussió La Xafigà, també de Muro de l'Alcoi, Alacant. Si bé José Rafael Pascual Vilaplana va fer l'arranjament per a banda, ja que la versió original era per a dolçaines, Xavier Richart en féu una tercera veu i, per tant, sovint aquest passa com a arranjador. És una marxa que generalment acompanya la Comparsa Moros del Kordofan en les Festes de Moros i Cristians de Campello.

Marxa de la bandera

Els Romeas

Aquesta marxa també la van recollir Joan Tomàs i Joan Amades en la trobada que van tenir amb els Romeas, el 30 d'octubre de 1927 (microfilm de l'OCPC C-106/44|30), tot i que ells mateixos també l'esmenten com a cercavila, fet que fa pensar que possiblement acompanyava la sortida d'alguna bandera, bé fos del poble o de la vila, d'algun patró o patrona, o d'algun ball.

Són interessants les coincidències amb una altra *Marxa de la bandera* que els mateixos autors van registrar de la Colla dels Gonsers de Sant Jaume dels Domenys, el 23 octubre de 1927 (Massot, 1998).

La versió que interpreten Les Gralles del Baix Penedès està arranjada pel Ço del Botafoc.

Textos: Jordi Quintana

Segona part

Clau de Mar

Pasdoble núm. 5

Aquest tema va ser compost per Francesc Toldrà i Carbonell (1859-1931) l'any 1900 i va formar part del repertori d'una de les colles de grallers de més prestigi a l'època, els Bastarons.

Francesc Toldrà va néixer a Vilanova i la Geltrú a mitjans del segle XIX en el si d'una família que, tot i no disposar de grans recursos econòmics, podia oferir als seus fills una educació de qualitat. Com a anècdota direm que Francesc Toldrà va ser company de classe a batxillerat del que després seria president de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià.

Francesc Toldrà fou músic, compositor, poeta i periodista, a més de dedicar-se a dibuixar i pintar, però es guanyava la vida com a professor d'ensenyament tècnic a l'Escola Industrial. La seva activitat com a compositor s'estenia des del món coral fins al món graller, havent fet també composicions per a bandes i orquestrines.

Tot i així, el més gran reconeixement que ha rebut Francesc Toldrà ha estat adonar-se de les grans possibilitats que tenia el seu fill, i ocupar-se de la seva educació fins a fer possible que esdevingués un dels grans músics catalans de tots els temps: Eduard Toldrà.

La frescachona

Es tracta d'una peça composta per Feliu Monné i Batallé (Olesa de Montserrat, 1864 - Esparreguera, 1935) l'any 1902. De caràcter ballable, l'inclouïa en el grup que anomenava, genèricament, danses. Per la seva estructu-

ra, aquestes peces bé podrien ser considerades americanes o havaneres.

Feliu Monné va ser un compositor molt prolífic. En un primer inventari de les seves obres fet a finals dels anys 90, se'n van comptar més de 500, algunes de les quals disposen de més d'una versió per a diferents tipus de formacions musicals. Va compondre moltes peces per a gralla que provenien d'encàrrecs de les colles de grallers de l'època que, amb l'afany d'adaptar-se als temps canviants i als nous gustos del públic, demanaven a compositors importants que els composessin peces (ballables i algunes de concert) que seguisin els estàndards rítmics de moda a l'època.

El trasnochador

Es tracta d'un pasdoble que formava part del repertori d'Els Bastarons. Es desconeix, però, si era de composició pròpia o fruit d'un encàrrec. Els Bastarons fou una colla de grallers de Vila-rodon de la qual es tenen referències des del darrer quart del segle XIX. Són les referències més antigues que tenim de cap colla de grallers. Estava formada per músics de la mateixa família tot i que, durant els anys que va funcionar, hi va haver diferents canvis i varen formar-ne part grallers d'altres famílies.

Els Bastarons estaven formats per quatre músics que sonaven a tres veus i tabal, amb gralles llargues. El repertori era molt extens, principalment constituït per ballables i peces de concert. Part d'aquest repertori el componien ells i part l'encarregaven a d'altres prestigiosos músics de l'època.

Als volts de l'any 1915, i a causa de la proliferació d'orquestrines i la competència que aquestes suposaven, els Bastarons prengueren la decisió d'arraconar les gralles i formar un quintet amb instruments d'orquestra moderna.

La bicicleta

La polca *La Bicicleta* fou composta per Feliu Monné i Batallé l'any 1902. Es tracta d'una polca amb variacions que s'alternen amb el tema principal de la peça amb l'objectiu que el graller pugui demostrar el seu domini de l'instrument. Aquest recurs és utilitzat sovint per Feliu Monné tant en temes ballables com en peces de concert. En molts casos trobem més d'una variació de dificultat creixent en el desenvolupament de l'obra.

Aquesta polca va ser enregistrada pels Ver-nets (Grallers de Vilafranca) en el disc *Gralles i Gegants* (1999) i apareix també en el treball *Homenaje a Julián Romano* (1999).

Jo coneix una rosa

Tal com expliquen Josep Crivillé i Ramon Vilar en el recull *Música per a gralla d'autors vuitcentistes*, aquest foxtrot compost per Josep Mercader i Ramon, Astor, formava part del repertori de la colla Els Astons o Els Astors. D'aquest foxtrot que duu la signatura de Josep Mercader i Ramon, Astor, a les partícules no queda clar si és una composició pròpia o només l'arranjà.

Josep Mercader i Ramon, Astor (1886-1964), fill del Vendrell, devia el seu sobrenom a la casa pairal familiar, Mas de l'Astó, situada entre Roda i Sant Vicenç de Calders. Josep Mercader, a banda de tocar la gralla durant més de 60 anys, compongué i arranjà melodies per a la seva colla. Començà a tocar la gralla en un grup a Sant Vicenç als volts del 1900 i passà per diverses formacions, fins que l'any 1928 formà la seva pròpia colla, que es va conèixer com Els Astons o Els Astors. Aquesta formació va actuar fins a l'any 1962 (34 anys després de la seva constitució), i Josep Mercader es retirà amb la dissolució de la colla.

El cavaller enamorat

Aquesta sardana fou composta pel mestre Joan Manén i Planas (Barcelona, 1883-1971). El mestre Manén fou instrumentista de violí i compositor d'òperes, obres orquestrals, sardanes i, en general, una extensa obra de gran importància.

El mestre Manén va ser considerat un nen prodigi en fer, als set anys, el seu primer concert públic de violí. Als nou anys va realitzar una gira com a concertista per Llatinoamèrica. Ja de gran fou considerat un gran virtuós del violí interpretant totes les obres de Paganini, fins i tot les que es consideraven "inexecutables".

Del gran nombre de sardanes que compongué, en destaquen especialment dues: *El cavaller enamorat* i *Camprodon*.

La versió que interpretarà Clau de Mar ha estat arranjada pel mateix grup partint d'una versió coral composta pel mestre Àngel Colomer (1942-2001).

El festeig, Marta Pujadas, 2008

El festeig és el ball dels Gegants del barri de la Geltrú del municipi de Vilanova i la Geltrú. Fou estrenat a mitjans d'agost de 2008 durant la darrera Festa Major del barri. La composició, encàrrec de la colla gegantera, és obra de Marta Pujadas, gralla baixa del grup de grallers Clau de Mar. El ball simbolitza el joc amorós entre la parella durant el seu festeig. En diferents passatges consecutius es mostra el caràcter vigorós i valent de l'Ulde-rich i la sensibilitat i coqueteria de la Guisla. El tema acaba amb el ball conjunt dels dos gegants.

Textos: Carles Giralt

Cor de foc

Jordi Fàbregas, Gràcia, Barcelona, gener-juny de 2008 (estrena)

És una obra, per a tres gralles i tabal, amb dos moviments, un *schottisch* i una *corranda*, encarregada pel grup Les Gralles del Baix Penedès amb el suport del Patronat Municipal Auditori Pau Casals, amb motiu del centenari del grup de grallers Els Romeas del Vendrell.

A partir d'una introducció harmònica de les gralles i del ritme quaternari del tabal, la 1a gralla exposa el melodiós primer motiu en La menor de l'*schottisch*, el qual, en la seva repetició, és acompanyat per la 2a i 3a gralla, amb un estil de complementarietat, diàleg i anticipació, amb alguns jocs rítmics i contrarrítmics. Segueix el segon motiu del moviment, en el seu relatiu Do major, en el qual les gralles 2a i 3a agafen més protagonisme, generant un alegre contracant amb el seu diàleg musical, harmònic i rítmic, tot retornant al primer motiu, amb algunes variacions a l'acompanyament. Una entrada rítmica introdueix el segon moviment, la *corranda*, en Sol major, que comença a tres veus amb un alegre primer motiu d'arrel popular i ritme binari compost, on la 1a i 2a gralla defineixen melodia i harmonia, i la 3a fa la funció de fals baix i complement harmònic. Segueix un segon motiu en Do major, que inclou alguns tancaments hemiòlics, i retorna al primer motiu amb diverses repeticions i diferents acompanyaments.

Peça conjunta

Marxa dels camats o Llevant de taula

Bonaventura Mallofré i Cañís, *Camat* o *Ventura Camat*, 1870 (arr. Jaume Vidal, *Carboner*, 1946)

Salvador Arroyo (1996) ens informa que aquesta peça va ser recollida per Jaume Vidal, *Carboner*, “el qual la transcriví a Igualada per sant Bartomeu del 1946 tal com la hi canta Joan Mallofré, *Ros Camat*, amb l’addenda que refereix el mateix Jaume Carboner que el seu germà Ventura va compondre aquella peça a la mort del general Prim –el 1870–, una peça que Els Camats divulgarien i que s’empraria per fer el llevant de taula, nom amb el qual també es coneix la composició”. El “llevant de taula” consistia en, acabat de dinar, passar per cases de la vila tot tocant algunes peces, per recaptar diners.

Referències

ALONSO, Rosa M.; et al. *La bolangera*. Barcelona: Alta Fulla, 1992.

ARROYO, Salvador. (1995). "Els grallers del Vendrell: les colles de la renaixença castellera (1926-1936)". *Miscel·lània Penedesenca*, núm. XX, p. 593-634, 1995 (Comunicacions presentades a les 7es Jornades d'Estudis Penedesencs celebrades a Sant Sadurní d'Anoia els dies 3, 4 i 5 de juny de 1994) (versió en línia a: <<http://www.raco.cat/index.php/MiscellaniaPenedesenca/article/view/59486/92207>>).

ARROYO, Salvador (1996). "Els grallers del Vendrell: dels primers noms a les primeres colles (1784-1926)". *Miscel·lània Penedesenca*, núm. XXI, p. 199-266 (Comunicacions presentades a les 8es Jornades d'Estudis Penedesencs celebrades a Sant Pere de Ribes els dies 2, 3 i 4 de juny de 1995) (versió en línia a: <<http://www.raco.cat/index.php/MiscellaniaPenedesenca/article/viewFile/63787/92218>>).

BOVÉ, Francesc de Paula. *El Penedès. Folklore dels balls, danses i comparses populars*. El Vendrell: Impremta Ramon, 1926.

CRIVILLÉ, Josep. *Música tradicional catalana. III: Danses*. Barcelona: Clivis, 1983.

CUSCÓ, Joan. (1993). "Els primers enregistraments de música per a galla". *Quaderns de Música Tradicional* núm. 1, p. 47-54.

FÀBREGAS, Jordi. (2008). *Quatre tocs amb canya*. Barcelona: Clivis.

FERRANDO, Pere. (1991). *Presència castellera al Vendrell fins a l'any 1926*. El Vendrell: Ajuntament del Vendrell, Patronat Municipal de Serveis Culturals.

FERRANDO, Pere; ARROYO, Salvador. (1995). *La renaixença castellera al Vendrell (1926-1936)*. Tarragona: El Mèdol; el Vendrell: Ajuntament del Vendrell, Àrea de Cultura.

MASSOT, Josep. (ed.). (1998). *Obra del Cançonero Popular de Catalunya. Materials. Volum VIII. Memòria de missions de recerca*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat (fragments en línia a: <<http://www.books.google.es/>>)

PUJOL, Francesc; AMADES, Joan. *Cançonero Popular de Catalunya. Volum I. Diccionari de la dansa, dels*

entremesos i dels instruments de música i sonadors. Barcelona: Fundació Concepció Rabell i Cibils, vda. Romaguera, 1936.

QUINTANA, Jordi. (2005). *Les gralles al Vendrell: músics i músiques.* El Vendrell (IV Beca d'investigació Jaume Ramon i Vidales, Ajuntament del Vendrell, 2003).

ROIG, Francesca; ARNELLA, Jaume. (1982). *Mètode de gralla.* Vilanova i la Geltrú: Palmerar.

SADURNÍ, Pere. *Folklore del Penedès* (vol. II). Barcelona: Fundació Caixa Penedès, 2001.

Sobre els grups

Les Gralles del Baix Penedès

L'origen de Les Gralles de Baix Penedès es troba en l'anomenada Colla del Carboner, que va estar formada per Jaume Vidal, *Carboner*; Antoni Mañé, *Ton de la Gralla*; Josep Sonet, *Peces*, i Jaume Esteve, *Casalta*, i que va existir entre el 1944 i el 1949.

La 1a època de Les Gralles del Baix Penedès va des de la creació formal a càrrec de Jaume Vidal, *Carboner*, el 1970, fins al 1980, essent els seus membres, a més del *Carboner*, Joan Jané, *Merenquet*; Eduard Vericat; Antoni Mañé, *Ton de la Gralla*, a les gralles, i Joan Vidal, *Tof*, al tabal, i a partir de 1976, Jordi Inglès, *Bero*.

La 2a època va començar el 1980, quan el mestre Jaume Vidal, *Carboner* hi van incorporar Josep Joan Pellejà, *Pelle*; Gerard Guinovart, *Guino*; Carles Guasch; Miquel Rovira; Carles Bo i Joan Manyer, i posteriorment, Pere Marcé; Joan Ramon Ivern, Jordi López, Anna Nin, Rosa Maria Marcé i Montse Meneses, a les gralles; i Gerard Ramon, Eduard Miravall, Rafael Claramunt i Jaume Vallès, als tabals. Els grallers i gralleres d'aquesta època són anomenats col·loquialment els juràssics.

La 3a època de les Gralles del Baix Penedès, que coexisteix amb els grallers, gralleres i de la segona, és la que acull els i les joves que es van incorporar a partir del 1990, com Ma José Barreiro, Èdgar Ferré, Roger Serra, Ferran Aluja, Adrià Grandia, Aleix Núñez, Ariadna Caballero, Sergi Contreras, Mireia Contreras, Anna Carnicer, Mireia Núñez i Montse Rovira a les gralles, i Xavier Ollonarte i Òscar Urpí al tabal, i els que s'hi han incorporat a partir del 2000, com Pol Sabaté i Marc Ignasi Salvó a la gralla i Felip Urgell, *Treset*, al tabal.

Tocats de Canya

El 1998, els Grallers dels Gegants i Nans del Vendrell van crear el grup Tocats de Canya, per diferenciar la seva feina com a acompanyants dels Gegants i dels Nans de la de grallers de cercaviles, d'acompanyament de balls i de concerts.

El grup s'entrenà durant la Festa Major de 1998 amb un concert a la plaça de les Garrofes, que, actualment, s'ha consolidat com un acte de Festa Major.

Els seus membres fundadors són Àngel Aunió; Pere Esteban; Joan Figueras, *Jan Rata*; Anna Ibarz; Felip Nin i Jesús Trayner i, hi col·laboren els tabalers Roger Caballero i Albert Esteban.

Clau de Mar

És una formació tradicional composta de tres gralles, dues de dues claus i una baixa, i un tabal que es crea a principis de l'any 2000 en l'entorn de l'Escola de Música i Instruments Tradicionals, actualment integrada a l'Escola Superior de Música Mestre Montserrat de Vilanova i la Geltrú.

Iniciats en el món de les gralles de la mà dels Grallers de l'Acord han procurat beure de diferents fonts per tal de trobar un estil propi que els caracteritzi, escoltant, aprenent i seleccionant allò que més els convencia dins l'àmplia oferta de formacions tradicionals d'alta qualitat existent a les nostres terres.

Intenten mantenir un repertori variat, des d'autors vuitcentistes fins a adaptacions pròpies de música moderna. Arrangen peces del repertori tradicional dels Països Catalans i elaboren les seves pròpies composicions com a complement del repertori, aconseguint una versatilitat i una flexibilitat que facilita adaptar les actuacions a les condicions de l'entorn on es desenvolupen.

Com a grup han participat en el Dia del Graller de Vilafranca del Penedès des de l'any 2000, participen en diverses festes majors arreu del territori català i han actuat en festivals i trobades de música tradicional d'alguns indrets de l'Estat espanyol, com l'Aragó i el País Basc, i de fora, com França o Irlanda.

La incorporació d'altres instruments com el sac de gemecs, el flabiol i tamborí, la tarota, el guitarró, les castanyoles, el pandero i altres percussions els ha permès incorporar a la seva oferta altres formacions com la mitja cobla, la cobla de tres quartans i combinacions amb instruments clàssics com la guitarra, el clarinet, el fagot o el violí.

AJUNTAMENT
DEL VENDRELL

AUDITORI
PAU CASALS

Col·laboren:

Generalitat de Catalunya
**Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació**

DIPUTACIÓ DE
TARRAGONA

